
УДК 378.14:371.134:339

Лариса МАКСИМЧУК,
кандидат педагогічних наук, доцент
Хмельницький національний університет,
м. Хмельницький

ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ З ТУРИЗМОЗНАВСТВА У КОНТЕКСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ІННОВАЦІЙНИХ ПІДХОДІВ ДО ВИВЧЕННЯ ГУМАНІТАРНИХ ДИСЦИПЛІН

У статті зацентровано увагу на дослідженні ефективності використання педагогічних інновацій у професійній підготовці майбутніх фахівців з туризмознавства, доцільності використання педагогічних інновацій у процесі навчання з метою пристосування фахівця сфери туризму до виконання його професійних функцій ще під час навчання, що є однією з найактуальніших проблем у педагогічній науці.

Автором наголошується на необхідності формування у студентів практичних умінь і навичок міжособистісної професійної взаємодії.

Визначено особливості (характерні риси, ознаки, властивості, своєрідності) специфіки професійної підготовки майбутніх фахівців з туризмознавства у контексті реалізації інноваційних підходів до вивчення гуманітарних дисциплін.

Ключові слова: професійна підготовка, майбутні фахівці з туризмознавства, інноваційні підходи, міжнародні відносини.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Історичні трансформації, які відбуваються в кожному суспільстві, супроводжуються

© Максимчук Л.

не тільки процесами утворення та розвитку держав, формуванням народностей і консолідацією націй, зміною політичних режимів і становленням соціальних інститутів, розвитком економіки, технічного прогресу, науки та культури, але й завжди пов'язані з певними контактами між соціальними групами різних країн, тобто з туристично-культурологічними відносинами в найширшому розумінні цього слова.

Професійна підготовка майбутніх фахівців з туризмознавства передбачає реалізацію процесу входження молодих людей у професію на основі її активного освоєння ще в період студентських років під час пристосування фахівця сфери туризму до виконання його професійних функцій.

Розвиток освіти і зростання вимог до підвищення ефективності підготовки майбутніх фахівців з туризмознавства на сучасному етапі розвитку суспільства вимагає суттєвої корекції у спрямованості навчального процесу. Відбувається перехід від традиційної технології навчання, в основі якої – репродуктивне засвоєння певної суми знань, до інноваційних шляхів підготовки фахівця сфери міжнародних відносин. Ефективність підготовки студентів у ВНЗ та вдосконалення методики впровадження педагогічних інновацій у процес навчання фахівців, зокрема, майбутніх фахівців з туризмознавства, є однією з найактуальніших проблем у педагогічній науці. Розв'язання цієї проблеми потребує удосконалення змісту, форм, методів і технологій навчання.

Отже, побудова й успішна реалізація ефективних відносин між різними державами покладається на фахівців, котрі отримують професійну підготовку у ВНЗ для майбутньої діяльності в галузі туристично-культурологічних процесів. Адже серед основних умов, які забезпечують конкурентоспроможність країни у світогосподарських зв'язках, дослідники визначають розвинутий економічний, культурний, науково-технічний та інтелектуальний потенціал. Носієм такого потенціалу, дієвим учасником даного процесу в реалізації туристичної стратегії та політики кожної країни є висококваліфіковані фахівці – туризмознавці, які отримують у відповідних ВНЗ фахову підготовку до майбутньої професійної діяльності.

Оскільки професійна підготовка здебільшого відбувається під час навчання студента у вищій школі, то зазвичай супроводжується певним переліком дисциплін гуманітарного спрямування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано вирішення даної проблеми та на які опирається автор, дозволяє дійти висновку що “архітектура сучасної науки про туристичні відносини” [6, с. 14] включає різні аспекти. Зокрема, це макродослідження міжнародних відносин в історичних масштабах часу та соціального змісту, які перебувають у тісному зв’язку з філософією, політекономією, геополітикою, теорією світового розвитку і політичною історією та ін. З іншого боку – це вивчення міжнародних відносин у туристичній сфері у довготривалому, але в реальному масштабі часу, який можна виміряти тривалістю життя людини та потребами зовнішньої політики держав.

Невирішеними частинами загальної проблеми залишається визначення особливостей (характерних рис, ознак, властивостей, своєрідності, специфіки професійної підготовки майбутніх фахівців з туризмознавства у контексті реалізації інноваційних підходів до вивчення гуманітарних дисциплін.

Мета статті полягає в тому, щоб конкретизувати структуру професійної підготовки майбутніх фахівців з туризмознавства у контексті реалізації інноваційних підходів до вивчення гуманітарних дисциплін.

Виклад основного матеріалу дослідження. На даний час туристична галузь – одна з найвигідніших і найперспективніших галузей. Світовий досвід та практика економічної, соціальної і політичної стабільності розвинених країн підтверджує той факт, що географічне положення держави, природно-кліматичні ресурси, історичні пам’ятки та здобутки культури стають загальним благом лише завдяки туризму. Зважаючи на сучасні тенденції світового ринку туристичної галузі, підготовка фахівців у даній сфері є нагальною життєвою необхідністю.

Водночас, у структуру сучасної науки про туристичну індустрію, до якої потрібно готувати студентів у ВНЗ, входять дослідження обмежених у часі або в масштабах конкретних міжнародних взаємодій (теорія конфліктів, переговорів та посередництва; сценарні розробки

і планування туристичних заходів; прикладні та навчальні сценарії за типом ігор і ситуаційних аналізів та інші дослідження). Також вивчаються суб'єкти й типи відносин, “процес формування та здійснення поведінки суб'єктів міжнародних відносин” [6, с. 15]. Це потребує концентрації досліджень на процесі професійної підготовки туризмознавців.

Аналізуючи публікації з проблеми детермінації явища “професійна підготовка”, ми дійшли висновку, що професійне навчання майбутніх туризмознавців у ВНЗ передбачає реалізацію процесу входження молодих людей у професію на основі її активного освоєння ще в період студентських років. Перелік професійних завдань, до виконання яких повинен бути підготовлений студент, розкривається у кваліфікаційних вимогах до випускника, які визначають місце фахівця у сфері туризму, вимоги до його громадянських, світоглядних і професійних якостей, знань і вмінь, необхідних для виконання трудових функцій.

Перспективи розвитку туристичної і соціальної сфери потребують від майбутнього фахівця з туризмознавства нових професійних та особистісних якостей, серед яких слід виокремити системне мислення, комунікативну культуру, вміння усвідомлювати себе, здатність до усвідомленого аналізу своєї діяльності, до самостійних дій в умовах невизначеності й відповідальності за виконувану роботу.

Менеджер з туризму – це фахівець, який займається організацією, формуванням, продажем та обслуговуванням туристичного пакету клієнтів. Зараз це одна з найбільш затребуваних професій в індустрії відпочинку та розваг. Найвищим професіоналізмом такого спеціаліста вважається вміння розшифрувати мрію клієнта. Для досягнення бажаного результату менеджеру з туризму буде замало виконувати роль пасивної фігури, яка тільки презентує товар, йому потрібно заволодіти увагою клієнта, продемонструвати перспективи майбутніх вражень, проміряти разом про майбутній відпочинок і лише тоді запропонувати його.

В обов'язки менеджера з туризму входить:

планування і складання програми туристичних турів, маршрутів, розрахунок їх вартості;

бронювання та продаж квитків, бронювання місць у готелях; оформлення туристичної документації, візове забезпечення; проведення та аналіз маркетингових і рекламних кампаній; взаємодія з іншими контактними організаціями та укладення договорів;

виконання адміністративних функцій (інструктаж гідів і водіїв тощо).

Специфіка підготовки майбутнього фахівця з туризмознавства до виконання професійних функцій зумовлюється характером майбутньої фахової діяльності. Адже в процесі діяльності ці фахівці виконують два типи відносин: суб'єктно-об'єктні, обумовлені відношенням фахівця до засобів, предметів фахової діяльності, та суб'єктно-суб'єктні, які виникають між представниками туристичних відносин у процесі професійної взаємодії.

Процес професійної підготовки майбутнього фахівця туристичної індустрії до професії і посади можна полегшити за рахунок того, що під час підготовки у вищому навчальному закладі студенти можуть виконувати функції, наприклад, менеджера з туризму у змодельованих викладачем віртуально-професійних ситуаціях. Саме у таких умовах молоді люди мають змогу самостійно виконувати зразки необхідних фахових дій, засвоювати норми та цінності професії, конструювати й апробувати складну систему міжособистісних взаємин у ролі працівника туристичної галузі. Для цього потрібно:

1) ознайомити студентів з інноваційними педагогічними технологіями, які ґрунтуються на активній міжособистісній взаємодії учасників освітнього процесу, що уможливорюється під час вивчення педагогічних дисциплін;

2) сформувати у студентів уміння і навички оптимальної міжособистісної взаємодії, що найкраще реалізується під час вивчення психологічних дисциплін і конфліктології;

3) апробувати сформовані уміння під час іншомовної взаємодії у процесі вивчення іноземних мов.

Конкуренція на ринку праці в туристичній сфері досить велика, і успіх компанії залежить від того, наскільки менеджер з туризму, ту-

ризмознавець, зможе переконати клієнта вибрати саме їх пропозицію. На даний час вимоги до кандидатів на посаду менеджерів з туризму значно зросли. Роботодавці вимагають знань туристичних напрямів, іноземної мови, психології, володіння навичками комунікації та вищу профільну освіту.

Відтак актуалізується застосування у вищій школі під час вивчення гуманітарних дисциплін психолого-педагогічного циклу та іншомовної підготовки студентів спеціальних педагогічних інновацій, в основі яких – активна міжособистісна взаємодія. Такий підхід сприятиме реалізації професійно-адаптаційних процесів у підготовці майбутніх фахівців з туризмознавства, що ми визначаємо однією з особливостей професійної підготовки студентів цього профілю у контексті реалізації інноваційних підходів до вивчення гуманітарних дисциплін.

Виникає потреба у розкритті сутності інноваційних підходів у педагогічному процесі ВНЗ. Установлено, що одним із напрямів удосконалення професійного навчання майбутніх економістів є організація експериментів та проведення пошукової діяльності для застосування педагогічних інновацій в освітньому процесі вищих навчальних закладів України. Це сприяє використанню оптимальних інноваційних педагогічних технологій у професійній підготовці майбутніх економістів-міжнародників. Досвід упровадження стандартів вищої освіти показує, що вони не повною мірою відповідають інституційним особливостям розвитку ринку України та динаміці розвитку її туристичної сфери, що ускладнює інтеграцію в європейський освітній простір.

У передових країнах реальне зростання додаткової вартості в галузях, що ґрунтуються на інноваційних знаннях, за останні десятиліття постійно перевищує темпи загального економічного зростання на 10 %. У розвинених країнах компанії вкладають не менше третини своїх інвестицій у нематеріальний капітал, що ґрунтується на знаннях, а саме в професійне навчання кадрів.

Для того щоб успішно виконувати свої освітні функції в XXI ст., ВНЗ повинні бути здатними ефективно реагувати на зміну потреб в освіті та професійній підготовці. У такому контексті необхідно врахо-

увати найбільш широкі напрями діяльності вищої школи на основі підтримки інновацій. Згідно з даними досліджень про детермінуючі фактори інноваційного потенціалу “країни, котрі зосредили більшість своїх наукових досліджень і практичних розробок у сфері освіти, зуміли досягти значно вищої результативності діяльності. ...освіта і професійна підготовка є одним із найпотужніших довготривалих важелів для модернізації ... державної влади на всіх її рівнях” [3, с. 256].

Тому поряд із традиційним методиками професійної підготовки фахівців завжди виникали і впроваджувалися в освітній процес нетрадиційні підходи до навчання, вивчення яких є предметом інноватики, яка “... вивчає природу, закономірності виникнення і розвитку педагогічних інновацій по відношенню до суб’єктів освіти, а також забезпечує зв’язок педагогічних традицій з проектуванням майбутнього освіти” [2, с. 28].

Стратегія інноваційного розвитку, яка може бути опорою економічного і культурного зростання на основі знань, вимагає наявності розгорнутих систем освіти. Потрібно, щоб ці системи створювали сприятливі умови для навчання майбутніх фахівців, акцентуючи особливу увагу на творчому началі та гнучкості з метою розвитку їх здатності постійно адаптуватися до вимог міжнародних стандартів освіти, що ґрунтується на знаннях.

У нашому дослідженні інноваційний підхід до гуманітарної підготовки майбутніх менеджерів з туризму ґрунтувався саме на використанні групи вдосконалюючих інновацій як першої особливості підготовки майбутніх фахівців з туризмознавства.

Тому провідними методами досліджень інноваційних процесів з метою їх упровадження у професійну підготовку студентів є вивчення наукових і науково-педагогічних джерел, які містять інформацію щодо впровадження педагогічних інновацій. Це методи, спрямовані на створення теоретичних узагальнень, установлення і формулювання закономірностей (аналіз, синтез, індукція, дедукція, логічні методи – метод схожості, відмінності, метод супровідних змін тощо).

Другою особливістю професійної підготовки майбутніх фахівців з туризмознавства у контексті реалізації інноваційних підходів до ви-

вчення гуманітарних дисциплін визначаємо необхідність акцентуації уваги на теоретичних аспектах гуманітарної підготовки студентів (зокрема, психолого-педагогічної, конфліктологічної та іншомовної). Під час вивчення дисциплін вказаного профілю майбутні менеджери з туризму ознайомлюються з теоретичними основами оптимальної міжособистісної взаємодії в умовах професійного та іншомовного спілкування, або вирішення конфліктних ситуацій, що є основою професійно-комунікативної компетентності таких представників соціономічних професій. Навички постановки інноваційних завдань і аргументації потрібно розвивати за допомогою різних педагогічних методів. Водночас, у міру еволюції систем вищої освіти відбувається зміщення акценту з викладання на засвоєння знань, коли студенти стають більш важливими дійовими особами як суб'єкти навчання.

Відтак не тільки теоретична підготовка майбутніх фахівців з туризмознавства у галузі психолого-педагогічних, конфліктологічних та іншомовних дисциплін має бути на високому рівні. Студенти повинні апробувати можливі моделі професійної взаємодії на міжособистісному рівні.

Це потребує акцентуації уваги на третій особливості професійної підготовки майбутніх менеджерів з туризму у контексті реалізації інноваційних підходів до вивчення гуманітарних дисциплін – необхідності формування у студентів практичних умінь і навичок міжособистісної професійної взаємодії. Адже реалізація цілей професійної взаємодії опирається на наявні знання, коли студент теоретично співвідносить засоби і очікуваний результат своїх дій. Професійні дії майбутнього туризмознавця виступають у формі пізнавального завдання. Специфічною особливістю таких завдань є те, що їх вирішення практично ніколи не лежить на поверхні. Відбираючи способи (прийоми, методи) вирішення ситуативних професійних завдань, студент повинен урахувати особливості міжособистісних взаємин, що, в свою чергу, потребує ґрунтовної психолого-педагогічної підготовки. Головним результатом такої діяльності студента є професійний розвиток майбутнього фахівця.

Такий підхід потребує розроблення нових форм практичної підготовки фахівців туристичної сфери через створення навчально-тренінгових програм, бізнес-інкубаторів, підбору навчального матеріалу для створення кейсів; використання індивідуальних завдань, що розвивають практичні вміння та навички студента.

Висновки. Отже, професійна підготовка майбутніх фахівців з туризмознавства передбачає готовність студентів діяти професійно у фахових ситуаціях міжособистісної взаємодії та потребує:

1) ґрунтовної психолого-педагогічної, конфліктологічної та іншомовної підготовки майбутніх менеджерів з туризму, що є одним із аспектів гуманітарної освіти студентів спеціальності “Туризм” у ВНЗ;

2) сформованості умінь реалізовувати моделі ефективної міжособистісної взаємодії у віртуальних професійних ситуаціях;

3) інтеграції спеціальної фахової та гуманітарної підготовки майбутніх фахівців з туризмознавства для оптимізації участі студентів у професійно спрямованих ситуаціях іншомовного спілкування.

Професійна підготовка майбутніх фахівців з туризмознавства спрямовується також і на формування професійної компетентності працівників туристичної сфери, компонентом якої є сформованість іншомовної комунікативної компетентності студентів, тому **перспективами подальших розвідок у цьому напрямі** ми вбачаємо у дослідження інтеграції спеціальної фахової та гуманітарної підготовки майбутніх фахівців з туризмознавства у реалізації інноваційних підходів до вивчення гуманітарних дисциплін для оптимізації участі студентів у професійно спрямованих ситуаціях іншомовного спілкування.

Список використаної літератури

1. Абрамов В. В., Тонкошкур М. В. Історія туризму : підручник. Харків : Харківська національна академія міського господарства, 2010. 294 с.

2. Буркова Л. В. Соціономічні професії: інноваційна підготовка фахівців у вищих навчальних закладах : монографія. Київ : Інформ. системи, 2010. 278 с.

3. Кремень В. Г. Філософія людиноцентризму в освітньому просторі. 2-ге вид. Київ : Т-во “Знання” України, 2011. 520 с.

4. Крючков А. А. История международного и отечественного туризма. Москва : НОУ “Луч”, 1999. 94 с.

5. Туристична діяльність. Нормативна база / упор. О. М. Роїна. Київ : КНТ, 2005. 448

6. Цимбалістий В. Ф. Теорія міжнародних відносин : навч. посібник. 3-тє вид., доповнене та виправлене. Львів : Новий Світ-2000, 2009. 360 с.

Рецензент – кандидат педагогічних наук, доцент Соболев Н. М.

Максимчук Л. В. Особенности профессиональной подготовки будущих специалистов по туризмведению в контексте реализации инновационных подходов к изучению гуманитарных дисциплин

В статье автором акцентируется внимание на исследовании эффективности использования педагогических инноваций в профессиональной подготовке будущих специалистов по туризмведению, эффективности использования педагогических инноваций в процессе обучения с целью приспособления специалиста сферы туризма к выполнению его профессиональных функций, что является одной из самых актуальных проблем в педагогической науке.

Автором отмечается целесообразность реализации инновационных подходов к изучению гуманитарных дисциплин – необходимость формирования у студентов практических умений и навыков межличностного профессионального взаимодействия.

Определены особенности (характерные черты, признаки, свойства, своеобразия) специфики профессиональной подготовки будущих специалистов по туризмведению в контексте реализации инновационных подходов к изучению гуманитарных дисциплин

Ключевые слова: профессиональная подготовка, будущие специалисты по туризмведению, инновационные подходы, международные отношения.

Maksimchuk L. Features of Professional Preparation of Future Tourism Specialists in the Context of Implementation of Innovative Approaches to Study Humanitarian Disciplines

In the article the author focuses on the study of the effectiveness of the use of pedagogical innovations in the training of future specialists in

tourism science, the effectiveness of the use of pedagogical innovations in the process of training with the aim of adapting a specialist in the field of tourism to perform his professional functions, which is one of the most urgent problems in pedagogical science.

The author emphasizes the feasibility of implementing innovative approaches to the study of humanities – the need for students to develop practical skills and skills of interpersonal professional interaction

The specificity of the preparation of the future tourism expert for the performance of professional functions is determined by the nature of the future professional activity. Indeed, in the process of data these specialists perform two types of relations: subject-object, conditioned by the ratio of the specialist to the means, subjects of professional activity, and subjective-subjective, which arise between representatives of tourist relations in the process of professional interaction.

The process of professional training of a future tourism specialists in the profession and position can be facilitated by the fact that students can perform functions such as a tourism manager in virtual-professional situations simulated by a teacher when preparing for a higher education institution. It is in these conditions that young people have the opportunity to independently carry out the samples of the necessary professional activities, to master the norms and values of the profession, to design and test a complex system of interpersonal relationships as a tourist worker.

Determination of the peculiarities (characteristics, features, properties, peculiarities) of the specificity of the professional training of future tourism in the context of implementing innovative approaches to the study of humanitarian disciplines.

Keywords: *professional training, future tourism specialists, innovative approaches, international relations.*